

[0:00:00-0:00:28] Έναρξη συνέντευξης – προσωπικά στοιχεία

Μ.Ν.: Καλησπέρα, πείτε μας το όνομά σας.

Ε.Χ.: Ευπραξία Χρυσανθακοπούλου τώρα. Πρώτα λεγόμουν Χρονοπούλου. Είμαι από τη Φλόκα Τριφυλίας, από αγροτική οικογένεια. Καλλιεργούσαμε σταφίδες και βοηθητικά εισοδήματα για συντήρηση. Τα ζώα και βοήθεια για το σπίτι, βοηθήματα για το σπίτι.

[0:00:29-0:05:00] Η σύνδεση με την καλλιέργεια σταφίδας

Μ.Ν.: Η σχέση σας με την σταφίδα την μαύρη, την κορινθιακή ποια είναι;

Ε.Χ.: Ζήσαμε με αυτήν. Ζήσαμε, μας έδωσε εισοδήματα να κάνουμε καλύτερη ζωή. Αυτά. Αλλά ήτανε κουραστική, κουραστική δουλειά βέβαια. Για όλους. Αλλά την αγάπαγε ο κόσμος τότε. Τα κάναμε όλα με τα χέρια. Μόνο με τα χέρια. Δεν υπήρχε... Δεν υπήρχαν μηχανήματα τότε. Από σκάψιμο μέχρι ρέντος. Τα πάντα όλα με το χέρι. Δεν είχαμε... Άλογο και χέρι, και χέρια. Τίποτα άλλο. Και ούτε φάρμακα. Μόνο για το ρέντο γαλαζο-βουρδιγάλιο πολτό, από χαλκό και ασβέστη μαζί που γινόταν με μία αναλογία και τα ρεντάγανε προληπτικά για τον περονόσπορο. Δεν ήταν, ο βουρδιγάλιος δεν ήταν θεραπευτικός. Είναι προληπτικός. Έπρεπε να ρεντιώνονται κάθε 8 ημέρες, κατάλαβες; Και θειάφι. Τις θειαφίζαμε τις σταφίδες όταν γινόταν το βλαστάρι 2 πιθαμές. Πρώτα όλο και μετά το θειαφίζαμε μετά το χαράκι, όταν άρχιζε κι έδενε το σταφύλι. Όταν το σταφύλι άρχιζε και άνθιζε και τίνιζε το λουλούδι του, τότε χαρακώναμε. Χαρακώναμε όλα τα κούρβουλα για να σταματήσει να τροφοδοτεί τους βλαστούς, να χοντρύνει ο καρπός. Για αυτό γινόταν το χαράκι.

Μ.Ν.: Πετύχαινε αυτό; Ήταν εύκολο;

Ε.Χ.: Βέβαια, βέβαια. Αυτό ήταν... Δεν έμενε χτήμα κανένα χωρίς. Τα αμπέλια νομίζω δεν τα... τα αμπέλια του κρασιού δηλαδή, τα κλήματα δεν τα χαρακώνανε. Μόνο τα κορφολογάγανε. Το έχεις προσέξει αυτό;

Μ.Ν.: Εσάς η οικογένειά σας είχε, τι είδους, τι καλλιέργεια; Πόσα στρέμματα;

Ε.Χ.: Πρέπει να είχαμε περί τα 20, 25 στρέμματα περίπου.

Μ.Ν.: Ήταν το εισόδημά σας αυτό;

Ε.Χ.: Ναι, το εισόδημά μας. Και είχαμε ελιές λίγες στην άκρη για το λάδι μας. Δεν είχαμε κομμάτι ελιά, ας πούμε να καλλιεργούμε επίτηδες. Είχαμε στην άκρη του χτήματος, σε όλο το χτήμα, ξέρεις, σκόρπιες ελιές στην άκρη οι οποίες είχαμε το λάδι της χρονιάς μας. Δεν αγοράζαμε λάδι.

Μ.Ν.: Η περιοχή εκεί πέρα η Φλόκα, πώς ήταν την εποχή που ζούσατε εκεί πέρα, στην Φλόκα; Τι καλλιέργειες είχε γύρω-γύρω;

Ε.Χ.: Μόνο σταφίδα! Και βοηθητικά περιβολάκια και τέτοια. Τίποτα άλλο. Και τα ζώα στο σπίτι λίγα. Δεν είχε κτηνοτροφία καθόλου. Μόνο λίγα ζώα.

Μ.Ν.: Τι περιβολάκια βάζατε για το σπίτι σας;

Ε.Χ.: Όταν τελειώναμε το χαράκι και ρεντάγαμε και τακτοποιήσουμε την..., είχε βάλει ο πατέρας μου φυτάδια, από τον ίδιο σπόρο κάθε χρόνο μάζευε και πηγαίναμε και φυτεύαμε το περιβόλι. Δηλαδή δύο..., τις ντάνες τις λέγαμε ξέρεις μία αυλακιά συνεχόμενα που τις ποτίζουμε με το αυλάκι στην άκρη. Βάζαμε ντομάτα, μελιτζάνα, όλα τα κηπευτικά, κολοκύθι, μελιτζάνα, φασόλια αγγούρια. Τα πάντα. Τα πάντα. Είχαμε όλο το καλοκαίρι. Γλυκοκολοκυθιές... Όλο το καλοκαίρι είχαμε δικά μας.

Μ.Ν.: Αυτό ήταν για το σπίτι μόνο;

Ε.Χ.: Για το σπίτι μόνο. Για το σπίτι. Για το σπίτι. Φτιάχναμε πάστα από κει, ντομάτα. Τότε δεν είχαμε, δεν είχαμε ας πούμε να βάλουμε χυμούς ή πελτέ ή στην κατάψυξη αργότερα. Κάναμε πάστα. Κόβαμε την ντομάτα, την έπλενε η μάνα μου, την έκοβε στα δύο και την έβαζε σε μία σκαφίδα και την άφηνε μία μέρα και μετά την έστυβε και την σούρωνε στη σακούλα και την έβαζε μετά και την έβραζε και έμενε πηχτή και έβαζε αλάτι και τη βάζαμε σε μία στάμνα και λαδάκι επάνω και την είχαμε το όλο το χρόνο.

Μ.Ν.: Σταφίδες μαύρες τρώγατε, στη διατροφή σας;

Ε.Χ.: Όχι πολύ. Πάντως τρώγαμε λίγο. Ξέρεις, θυμάμαι τον πατέρα μου έτρωγε το πρωί γάλα με σταφίδες, ξέρω γω, και ψωμί μέσα. Προτού φύγει για το χτήμα, έτρωγε.

Μ.Ν.: Ήταν κάτι δυναμωτικό δηλαδή.

Ε.Χ.: Ναι. Αυτό. Τώρα, μέσα στο ψωμί δεν βάζαμε ποτέ. Δεν θυμάμαι δηλαδή. Τρώγαμε λίγο με κανά καρύδι, ξέρεις. Είχαμε μία συκιά που μαζεύαμε σύκα και τα ξεραίναμε. Ξέρεις, όλα αυτά τα είχαμε.

[0:05:00-0:05:36] Η προσωπική εμπλοκή στην καλλιέργεια

Μ.Ν.: Εσείς σαν παιδί από τότε θυμάστε τον εαυτό σας μέσα στην σταφίδα;

Ε.Χ.: Από μια μπουκιά! Από τότε που περπάταγα, ξέρω εγώ, όλο μέσα στη σταφίδα ήμασταν. Και σιγά-σιγά από τα 8 ξέφυλλο έκανα, κάναμε με τα παιδιά ας πούμε. Και ξέφυλλο και στον τρύγο λίγο και βοηθάγαμε διάφορα. Αλλά μετά από... στα 14 ήμουν εργατής πλέον. Σε όλα μέσα. Σε όλα.

Μ.Ν.: Στα 14 τελειώσατε το δημοτικό και συμμετείχατε κανονικά;

Ε.Χ.: Ναι, ναι, ναι. Σε όλες τις δουλειές.

[0:05:36-0:10:40] Οι εργασίες στην καλλιέργεια, ο ρόλος των ανδρών και γυναικών αγροτών

Μ.Ν.: Θέλετε να μας πείτε ποιος είναι ο ρυθμός της σταφίδας; Πότε ξεκινάνε οι εργασίες, μέχρι τον τρύγο δηλαδή;

Ε.Χ.: Από το Νοέμβριο μετά, δηλαδή όταν τελειώναμε με τις ελιές και αυτά άρχιζε και μονοβέργαγε. Τι μονοβέργαγε; Αφαιρούσε τα περιττά, τις περιττές βέργες και άφηνε αυτές μόνο που θα έκοβε για να μείνουν πάνω τα σταφύλια. Μετά έκανε τον κλάδο. Αρχές Φλεβάρη κάναμε τον κλάδο. Μαζεύαμε τις βέργες. Όλες με τα χέρια! Τις κάναμε δεμάτια και τις βγάζαμε έξω. Μετά έπρεπε να ρίξει λίπασμα. Ανοίγαμε γούβες σε όλα τα κτήματα και ρίχναμε, έριχνε το λίπασμα. Κανόνιζε ένα κυπελλάκι ας πούμε στο κάθε, ανά δύο κούρβουλα βάζαμε μία. Μετά έπρεπε να βάλουμε πασσάλους σε αυτά που είναι μικρούλια, να τα δέσουμε, να τα φτιάξουμε. Μετά έπιανε το σκάψιμο. Τότε ήταν η καλλιέργεια με το κουτρούλι ας πούμε, με την αξίνα. Αλλά μετά σιγά-σιγά ο πατέρας μου τις έβαλε οργωτικές τις σταφίδες και δεν πληρώνανε για το σκάψιμο. Και τις όργωνε και στην άκρη του κλήματος σκάφτανε λίγο που έμενε. Μετά το σκάψιμο, αυτά που είπαμε. Τι άλλο κάναμε; Ναι. Περιμέναμε να πετάξουν και αρχίζαμε τους ρέντους. Μόλις γίνονταν μία πιθαμή, δύο, αρχίζαμε να ρεντάμε. Ρέντο, θειάφι και όταν άνθιζαν τις χαρακώναμε. Τις χαρακώναμε, μετά τις ξαναρεντάγαμε, τις θειαφίζαμε και τις αφήναμε πια κάνα μήνα ξέρω γω, μπορεί να ρεντάγαμε καμιά φορά ακόμη και μετά αρχίζαμε τον ξέφυλλο. Κατά τις 15 του Ιουλίου αρχίζαμε τον ξέφυλλο. Τον ξέφυλλο, καθαρίζαμε το κλήμα ωραία, πέρναν αέρα τα σταφύλια και αυτά. Και φτιάχναμε τα αλώνια πια για να ετοιμαζόμαστε για τον τρύγο. Τρυγάγαμε.

Μ.Ν.: Το χαράκι το κάνατε όλοι; Δηλαδή και εσείς που ήσασταν νεαροί;

Ε.Χ.: Κι εγώ. Ναι. Πω, πω, πω, πω, πω! Να είμαστε κάτω από τα κλήματα. Πω, πω, πω! Δεν μπορώ κι εγώ να το πιστέψω τώρα δηλαδή αυτό που έκανα! Και ακολουθούσα ρε παιδί μου αράδα! Μου κάνει εντύπωση. Ήταν κάτι φαλτσέτες, ξέρεις τις φαλτσέτες που έχουν και πίσω και ένα αγκαθωτό, με εκείνο κάναμε μία γραμμή έναν πόντο γύρω-γύρω με τη φαλτσέτα και μετά με αυτό αν δεν ξεκόλλαγε η φλοίδα, αυτό το ξύναμε κάπως και έβγαине με εκείνο το αγκαθωτό πίσω που είχε. Ναι. Όταν ήτανε νέο το κλήμα βέβαια χαρακωνόταν εύκολα. Αλλά άμα ήταν παλιό, είχε και κουφάλες και αυτά, επειδή δεν έπρεπε να μείνει τίποτα γύρω-γύρω που ενώνει με τη φλοίδα και οπότε το κλίμα μετά έμενε στάσιμο στη βλάστηση και χόντραινε το σταφύλι. Και δεν τριναζόταν, έδενε όλες τις ρώγες και χόντραινε. Τώρα βάζουν ορμόνες για αυτά. Το ξέρεις, ε;

Μ.Ν.: Γυναίκες και άντρες στο χωράφι με τη σταφίδα, υπήρχαν διάφορες στις εργασίες που έκαναν ή ήταν περίπου ίδιες; Τι θυμάστε εσείς;

Ε.Χ.: Η μάνα μου τις έκανε όλες. Θυμάμαι όταν βάζαμε εμφυτεύματα, τελευταία, πρώτα τις βάζανε με λάκκους και τελευταία τις βάζανε με λοστούς το φυτό δηλαδή. Ανοίγανε τρύπα με το λοστό. Ξέρεις τι είναι ο λοστός; Ένα σίδερο χοντρό. Ε, και μετά μπήγαμε μέσα το φυτό, το φυτώριο, και το χτυπάγαμε με ένα ξυλάκι γύρω-γύρω να μπει το χώμα και αυτό ήταν. Και τον λοστό τον έπαιρνε κι η μάνα μου αυτό.

Μ.Ν.: Καταφέρνατε μόνοι σας να...

Ε.Χ.: Μόνοι μας τα πάντα.

Μ.Ν.: Αν είχατε εργάτες θα σας συνέφερε να έχετε αυτή την καλλιέργεια; Τι πιστεύετε;

Ε.Χ.: Εντάξει, δεν θα μας μένατε λεφτά, μη νομίζεις. Άμα τα πληρώναμε όλα.

Μ.Ν.: Ελεύθερο χρόνο είχατε εκείνη την περίοδο;

Ε.Χ.: Εγώ θυμάμαι είχα ελεύθερο χρόνο. Τέλειωνα το χαράκι και φυτεύαμε και το περιβόλι και αυτόν, κάνα μήνα έτσι μέχρι να ξέφυλλο ξέρεις. Κένταγα τότε όλα αυτά ξέρεις. Άμα δεις τα κεντήματα... Καθόμουνα και κένταγα ξέγνοιαστη. Βέβαια άλλο η μάνα μου που είχε περισσότερες έννοιες άλλο εγώ. Αλλά και η μάνα μου ξεκουραζόταν κάπως ρε παιδί μου. Κάναμε εκεί ας πούμε κάποια πράγματα στο σπίτι. Αλλά είχαμε και το θέρο. Α, το θέρο ξέχασα να το πω. Όταν τελειώναμε το χαράκι και όλα αυτά έπρεπε να κάνουμε το θέρο. Κατά τις 20 Ιουνίου έπρεπε να θερίσουμε. Σπέρναμε το σιτάρι το δικό μας, για το σπίτι μας δηλαδή. Έπρεπε να έχουμε κάθε χρόνο και βρώμη για το άλογο και σιτάρι και καλαμπόκι και φακές και βίκο και λούπινα. Όλα αυτά έπρεπε να τα μαζέψουμε. Τα θερίζαμε και τα αλωνίζαμε και στο αλώνι. Και έπλεκα και καπέλα, ξέχασα να σας πω και προχθές. Το πιστεύεις ότι έπλεκα καπέλα! Μάζευα καλαμιές από το σιτάρι και έπλεκα καπέλα και τα ένωνε η μάνα μου και είχαμε όλοι καπέλα χειροποίητα! Ξέρεις τι φοβερά! Δηλαδή αν ξαναγύριζα... Τώρα δεν μπορώ να θυμηθώ πώς πλέκαμε τα καπέλα. Δεν είναι ωραίο αυτό;

[0:10:40-0:11:29] Από το άλογο για το όργωμα στο τρακτέρ

Μ.Ν.: Ωραίο. Είχατε κι άλογο απ' ότι κατάλαβα.

Ε.Χ.: Άλογο, απαραίτητο.

Μ.Ν.: Το άλογο βοηθούσε και σε δουλειές στο χωράφι πολύ.

Ε.Χ.: Οργώναμε, κουβαλάγαμε τα προϊόντα μας. Όλα αυτά Τις σταφίδες μας όταν τις τρυγάγαμε και τις ξεραίναμε και τις φέρναμε στο σπίτι και τις μακιναρίζαμε που λέμε, να φτάσω κι εκεί.

Μ.Ν.: Τρακτέρ πότε αποκτήσατε;

Ε.Χ.: Ένα γρατσαλία πήρε ο πατέρας μου. Μετά νομίζω ούτε και όργωνε και το, δεν θυμάμαι να όργωνε το κτήμα τότε. Δεν θυμάμαι γιατί είχα φύγει εγώ όταν πήρε τον γρατσαλία, δεν... Ναι. Μέχρι που έφυγα όργωνε με το άλογο.

Μ.Ν.: Ήταν μάλλον η μόνη δουλειά που έκανε αποκλειστικά ο πατέρας σας. Το όργωμα.

Ε.Χ.: Ναι. Ήταν ειδική δουλειά! Τα άλλα όλα μαζί.

[0:11:29-0:12:24] Τα παιχνίδια των παιδιών και η συμμετοχή τους στην καλλιέργεια

Μ.Ν.: Παιχνίδια είχατε χρόνο να παίζετε μικρή όταν ήσασταν;

Ε.Χ.: Παίζαμε ναι. Παίζαμε όταν ήμασταν μικρά, παίζαμε. Φτιάχναμε κλίτσικα, παίζαμε κρυφτό, παίζαμε -τι άλλο παίζαμε;- παίζαμε διάφορα. Γουβίτσες. Δεν τα θυμάμαι και καλά όλα. Παίζαμε όταν ήμασταν μικρά.

Μ.Ν.: Κι άλλα παιδιά της ηλικίας σας, της εποχής σας τότε συμμετείχαν τόσο πολύ στην σταφίδα; Ήταν συνηθισμένο να συμμετέχεις στις δουλειές αυτές;

Ε.Χ.: Εμείς πάντως πηγαίναμε. Τώρα δεν θυμάμαι και ακριβώς αν πήγαιναν και όλα τα παιδιά έτσι όπως πηγαίναμε εμείς. Εμείς πάντως συμμετείχαμε, δεν ξέρω. Και χωρίς γκρίνια δηλαδή. Δεν ξέρω. Μια χαρά πηγαίναμε. Εγώ ειδικά γιατί ο αδερφός μου πήγαινε σχολείο. Το καλοκαίρι όμως, εντάξει, μέχρι να φύγει ξέρω 'γω που σπούδασε κι αυτά, ήταν τα καλοκαίρια. Αλλά τις άλλες δουλειές ήμουνα εγώ.

[0:12:24-0:13:35] Οι υποχρεώσεις της γυναίκας και μάνας

Μ.Ν.: Μιας και μιλάμε για τις διαφορές μεταξύ ανδρών και γυναικών σε εκείνη την περίοδο, η μητέρα σας που μου είπατε ότι ήταν εργάτρια δυνατή στη σταφίδα, σε όλες τις εργασίες αλλά είχε είπατε και το σπίτι είχε και να φροντίσει για τις υπόλοιπες καλλιέργειες του σπιτιού, για τις δουλειές είχε χρόνο ελεύθερο μητέρα σας; Πώς ήτανε ας πούμε η άνοιξη της για παράδειγμα. Τι δουλειές είχε;

Ε.Χ.: Περισσότερο ήταν οι δουλειές. Η δουλειά δηλαδή στο χτήμα και εντάξει το σπίτι... Την άνοιξη ύφανση, ξέρω εγώ να κάνουμε. Τέτοιες δουλειές κάναμε. Απλώς τις δουλειές και περβόλια, όλα αυτά. Δεν κάναμε... Τον χειμώνα που δεν πήγαινε έξω γιατί τον κλάδο τον έκανε ο πατέρας μου, αυτό. Δηλαδή από το Νοέμβριο, Νοέμβρης, Δεκέμβρης, Γενάρης τουλάχιστον τρεις μήνες, η μάνα μου δεν πήγαινε έξω. Το πολύ-πολύ να φέρει κάνα ξύλο, τέτοια. Να περιποιηθεί τη γίδα, ξέρω γω, να αυτώσει. Δεν είχαμε δουλειές έξω. Οπότε τότε ασχολιόμαστε με το να κόψουμε κουρέλια, να υφάνει, να... αυτά τα πράγματα.

[0:13:35- 0:14:36] Δυσκολίες και ατυχίες ατυχίες στην παραγωγή

Μ.Ν.: Κάποια έτσι δυσάρεστη ανάμνηση από την εμπειρία σας στην σταφίδα έχετε; Κάτι έτσι που να σας δυσκόλευε, να σας κούραζε;

Ε.Χ.: Όχι, εγώ εντάξει, πήγαινα με ηρεμία. Δεν είχα πρόβλημα αλλά ήταν και δύσκολες μερικές χρονιές που οι καιρικές συνθήκες. Μια χρονιά θυμάμαι, αρχές του Μάη έριξε ένα χαλάζι που τα κανε τα κλήματα σμπαράλια! Όπως έριξε προχθές, έριξε και τότε απάνω. Και θυμάμαι μείνανε κάτι τσαμπάκια. Πάει η σοδειά αυτή. Άλλη μια χρονιά, έβρεχε τον Αύγουστο τρεις μέρες συνέχεια και γίνανε όλα τα σταφύλια... Πάει και αυτή η χρονιά. Δηλαδή να δουλεύεις ένα χρόνο και στο τέλος να τα χάνεις! Αυτά θυμάμαι πιο έντονα.

Μ.Ν.: Και τι κάνατε εκείνες τις χρονιές; Πώς το διαχειριστήκατε; Οικονομικά πώς μπορέσατε να το...

Ε.Χ.: Λιάσαμε μερικές. Δεν ήταν και η καλύτερη ποιότητα. Σαν... Εντάξει, δεν είχαμε εισόδημα πολύ. Ζούσαμε με αυτά που είχαμε, τα...

[0:14:36-0:16:20] Οι συναλλαγές με τους εμπόρους

Μ.Ν.: Θυμάστε αυτούς τους ελέγχους ποιότητας που γίνονταν στις αποθήκες;

Ε.Χ.: Εμείς θυμάμαι τις δίνανε τις σταφίδες στον έμπορα. Τότε ήταν οι έμποροι. Στο συνεταιρισμό δε θυμάμαι πολύ να τις δίνανε. Δίνανε κάτι χρονιές στο Συνεταιρισμό μου φαίνεται. Αλλά θυμάμαι τις μαζεύαμε τις σταφίδες στην αποθήκη μας και τις μακιναρίζαμε εμείς. Μακιναρίζαμε οι 3 μας, 7 τόνους σταφίδα! Το πιστεύεις αυτό;

Μ.Ν.: Είχατε το μηχάνημα εσείς;

Ε.Χ.: Ναι, ναι και μακιναρίζαμε τη σταφίδα. Έτοιμη και όταν πια πήγαινε ο πατέρας μου το δείγμα στον έμπορα ας πούμε και τι έβλεπε την ποιότητα και (παύση, μετακίνηση του μικροφώνου) αυτά και καθόριζε και την τιμή, καθόριζε και την τιμή και την πουλάγαμε.

Μ.Ν.: Ήταν καλύτερη η τιμή στον έμπορο απ' ότι στο Συνεταιρισμό; Τι καταλάβατε εσείς;

Ε.Χ.: Αυτό τότε δεν μπορούσα να το θα καταλάβω γιατί δεν θυμάμαι πώς λειτουργούσε και ο Συνεταιρισμός τότε και οι τιμές ήταν αλλά όλα αυτά δεν τα θυμάμαι καλά όλα αυτά. Αλλά θυμάμαι πάντως τις περισσότερες φορές ερχόταν και τις έπαιρνε ο έμπορας.

Μ.Ν.: Τι ποιότητες ξεχωρίζατε;

Ε.Χ.: Μία ποιότητα ήταν.

Μ.Ν.: Μία;

Ε.Χ.: Μία ποιότητα και μαζεύαμε και την παρακράτημα. Το παρακράτημα δεν ξέρω πόσο ήταν τα 100. Παρακατατήματα οι χοντρές που κοσκινάγαμε. Κοσκινάγαμε τη σταφίδα όταν την λιάζαμε και βγάζαμε τη χοντρή και όλα αυτά. Και έπρεπε να είναι κάπου τις 100, δεν ξέρω πόσο τα εκατό. Το παρακράτημα αυτό το έπαιρνε το κράτος νομίζω. Παρακράτημα. Δεν τα ξέρω και εγώ ακριβώς.

Μ.Ν.: Εσείς ποια σταφίδα τρώγατε; Τη χοντρή ή την ψιλή;

Ε.Χ.: Την ψιλή. Και είχαμε και σουλτανίνα που λιάζαμε και απ' αυτήν λίγη.

[0:16:20- 0:17:43] Κοινωνικές συνήθειες κατά τη διάρκεια της καλλιέργειας

Μ.Ν.: Θυμάστε να υπάρχουν, να υπήρχαν ας πούμε συνήθειες, έθιμα, γιορτές που να είχαν να κάνουν με το μάζεμα ας πούμε, το τέλος του μαζέματος;

Ε.Χ.: Τίποτα, τίποτα. Δεν είχαμε τέτοιες εκδηλώσεις τότε. Όχι. Δεν είχαμε.

Μ.Ν.: Τώρα είμαστε εδώ στους Γαργαλιάνους, είναι η πόλη, εσείς μένατε στη Φλόκα που είναι δίπλα στους Γαργαλιάνους, την εποχή που ήταν ο τρύγος πώς ήταν ο πληθυσμός της περιοχής; Οι Γαργαλιάνοι φαντάζομαι θα άδειαζαν. Η Φλόκα πώς ήταν τα χτήματα;

Ε.Χ.: Η Φλόκα επειδή ήταν κοντά τα χτήματα, δεν πολύ πήγαινε στα κτήματα. Αλλά οι Γαργαλιανιώτες ήταν όλοι στα χτήματα. Ήταν όλοι στα χτήματα.

Μ.Ν.: Όσοι είχαν στην Φλόκα δηλαδή ήταν;

Ε.Χ.: Εμείς που ήμασταν δηλαδή αυτό, δεν μέναμε στο χτήμα, ήταν κοντά και πηγαινοερχόμασταν ας πούμε. Αλλά οι Γαργαλιανιώτες όλοι είχαν σπιτάκια και ήταν όλοι στα χτήματα. Όλοι έξω.

Μ.Ν.: Πιο πολύ για να προσέχουν για τον καιρό;

Ε.Χ.: Ναι, ναι, ναι. Πηγαινοέρχονται και είχαν τα μέσα τους. Είχαν το πηγάδι τους ο καθένας. Είχε... δεν υπήρχε ρεύμα βέβαια αλλά... Και κάνανε και παρέες τα βραδιά. Ήτανε πάρα πολύ ωραία. Ήταν πανηγύρι έξω ο κόσμος. Απλά αλλά ωραία.

Μ.Ν.: Τίποτα περιστατικά πιο έτσι άσχημα όπως κλοπές να γίνονται ή εξαπατήσεις;

Ε.Χ.: Εγώ δεν θυμήθηκα τίποτα από κλοπές. Δεν μας είχαν κλέψει ποτέ τίποτα. Δεν μας είχαν κλέψει.

[0:17:43-0:19:43] Οι εργάτες γης

Μ.Ν.: Εσείς είπατε οικογενειακώς δεν είχατε ανάγκη από παραπάνω χέρια πέρα από ελάχιστες περιπτώσεις όμως γενικώς ερχόντουσαν εργάτες στην περιοχή για τις βασικές δουλειές;

Ε.Χ.: Για τους τρύγους παίρναμε από ντόπιους ξέρεις πολλές φορές. Και στον τρύγο παίρναμε εργάτες. Ντόπιοι ερχόντουσαν. Πήγαιναν. Ήταν κόσμος που πήγαινε στον τρύγο. Εμείς με αυτό. Τώρα οι άλλοι δεν ξέρω σε τι άλλες καλλιέργειες παίρνανε. Ο περισσότερος κόσμος μόνος του τις έκανε τις δουλειές τότε.

Μ.Ν.: Υπήρχαν πολύ μεγάλες ιδιοκτησίες στην περιοχή;

Ε.Χ.: Όχι πάρα πολύ μεγάλες. Λίγοι ήταν αυτοί που είχαν ας πούμε, άντε να ήταν 3-4 οικογένειες στην Φλόκα που είχαν λίγη παραπάνω περιουσία από τους άλλους.

Μ.Ν.: Κι όσους εργάτες ερχόντουσαν στην περιοχή από ποιες περιοχές ερχόντουσαν;

Ε.Χ.: Μόνο για το σκάψιμο ερχόντουσαν είδες που σου είπα. Από Ολύμπια και από Λευκάδα. Και πηγαίνανε ερχόταν με τα πόδια και από τους Γαργαλιάνους κάτω, στην κάτω περιφέρεια και από τους Γαργαλιάνους στην επάνω περιφέρεια με τα πόδια το πρωί. Και ξαναγύριζαν πάλι το βράδυ. Δούλευαν όλη την ημέρα με την αξίνα τη φαρδιά. Και θυμάμαι επειδή ήτανε και Σαρακοστή δεν μαγειρεύαμε και κρέας. Μαγειρεύαν το χταπόδι το ξερό που πούλαγαν τότε, με μακαρόνια και αυτό τους δίναμε και τρώγαν. Και θυμάμαι κολατσιό κάτι σαρδέλες νομίζω. Δεν θυμάμαι με τι άλλο. Δεν θυμάμαι και καλά. Και είχανε κοντά πάντα και τη βουτσέλα λέγανε. Ήταν ένα ξύλινο βαρελάκι, το λέγανε βουτσέλα, με κρασί. Και τους κερνάγανε κάθε μισή ώρα ένα ποτηράκι κρασί. Ξέρεις, την ώρα που σε σκάφτανε για να έχουνε ξέρεις...

Μ.Ν.: Ενέργεια.

Ε.Χ.: Ενέργεια, ναι. Το κρασί πάντα! Το πρωί ήταν γεμάτη η βουτσέλα για τους εργάτες.

Μ.Ν.: Αυτοί έμειναν στην πόλη, στους Γαργαλιάνους;

Ε.Χ.: Στους Γαργαλιάνους θα έμεναν, βέβαια. Δεν ξέρω που έμεναν όμως. Δεν μπορώ να ξέρω.

[0:19:43- 0:21:53] Η απομάκρυνση από τη σταφίδα

Μ.Ν.: Εσείς πότε σταματήσατε να ασχολείστε με την σταφίδα;

Ε.Χ.: Ε, όταν παντρεύτηκα. Εδώ δεν είχαμε πια, εντάξει.

Μ.Ν.: Η σταφίδα ήτανε καλό περιουσιακό στοιχείο; Δηλαδή μπορούσε να... είχε αξία σαν προίκα;

Ε.Χ.: Εντάξει, εγώ... το πουλήσαμε ένα κομμάτι και πήρα να σου πω κάτι και τα αντικαταστήσαμε με ελιές εδώ. Αλλά, ε τότε είχε, είχε αξία βέβαια.

Μ.Ν.: Γιατί πιστεύετε σταμάτησε η τόσο εντατική καλλιέργεια της σταφίδας, της μαύρης, και πήγε στις ελιές πιο πολύ η περιοχή;

Ε.Χ.: Επειδή δεν είχε αγορά, δεν είχε τιμή και ο κόσμος άρχισε σιγά-σιγά και απομακρυνόταν. Ακριβώς δεν τα ξέρω αυτά.

Μ.Ν.: Όταν εσείς αλλάξετε το δικό σας πρόγραμμα και από τις σταφίδες, τη ροή της δουλειάς σας, πήγατε σε άλλη περιφέρεια προς τη θάλασσα, πώς σας φάνηκε αυτή η αλλαγή;

Ε.Χ.: Ε, πιο ξεκούραστα μωρέ. Ε, η σταφίδα ήταν κουραστική. Ήταν κουραστική.

Μ.Ν.: Δεν σας έλειψε;

Ε.Χ.: Όχι! Δεν μου έλειψε! Γιατί είχα κουραστεί. Και κουραζόταν και οι άνθρωποι όλοι γενικά στις σταφίδες. Μετά βγήκαν οι... οι καλλιέργειες ξέρεις με μηχανήματα και αυτά. Ήταν πιο ξεκούραστα. Δεν χαράκωναν, δεν ρένταγαν με το χέρι, δεν έσκαφταν. Ήτανε όλα, τα περισσότερα, με τα μηχανήματα. Αλλά τότε πια δεν υπήρχαν και πολλές σταφίδες. Υπάρχουν τώρα λίγες ακόμα νομίζω στην απάνω περιφέρεια. Όχι πάρα πολλές. Έχεις περάσει;

Μ.Ν.: Κάποια ευχάριστη ανάμνηση από τη σταφίδα έχετε; Από τη δουλειά που κάνατε;

Ε.Χ.: Εντάξει, μια καθημερινότητα ήταν. Δεν είναι ότι είχαμε και μεγάλη ευχαρίστηση να... γλεντάμε. Αλλά ούτε και να είμαστε και στενοχωρημένοι ρε παιδί μου. Πηγαίναμε για δουλειά.

[0:21:53 – 0:23:21] Η εποχικότητα της καλλιέργειας

Μ.Ν.: Όταν τελείωνε η περίοδος, όταν τελειώνει και το αλώνισμα και όλα αυτά και η μακίνα που κάνατε, τι συναισθήματα είχατε;

Ε.Χ.: Εντάξει νιώθαμε μια ξεκούραση, μια απελευθέρωση, ξέρεις. Ναι αλλά εκεί. Ήτανε από τον Οκτώβρη μέχρι το μέχρι το Φλεβάρη εμείς ας πούμε οι γυναίκες γενικά είχαμε ξεκούραση. Είχαμε και τις ελιές, λίγες μέρες, δεν είχαμε πολύ.

Μ.Ν.: Γενικώς η περιοχή εδώ πέρα είχε ρυθμίσει και το χρόνο της με βάση τη τον τρύγο, από ότι έχω καταλάβει. Τα πανηγύρια της, εδώ στους Γαργαλιάνους, οι γιορτές όλες ήταν από Οκτώβρη και μετά, σωστά;

Ε.Χ.: Τον Δεκαπενταύγουστο είχαμε κάποια εξωκλήσια που πήγαιναν, πήγαινε ο κόσμος. Και της Παναγίας και τα εννιαήμερα ήταν εκκλησιάκια που πηγαίναμε. Μόνο αυτό. Πανηγύρια όχι. Νομίζω ότι ήταν και τις Αγία Παρασκευή στον Πύργο, κάνανε πανηγύρι εκεί στις 26 του Ιουλίου. (παύση) -Τα είπαμε όλα!-

[0:23:21-0:24:26] Η σημερινή κατάσταση των κτημάτων

Μ.Ν.: Τώρα όταν περνάτε από τη Φλόκα και βλέπετε αυτές τις λίγες καλλιέργειες σταφίδας, τι σκέψεις κάνετε;

Ε.Χ.: Δεν αναγνωρίζω τον τόπο! Που έχω πάει κανα δύο φορές μόνο προς τα μέρη αυτά που είχαμε τη σταφίδα πρώτα. Έχει κάπως ερημώσει ο τόπος. Δηλαδή δεν μένει άνθρωπος έξω, τα χτήματα, έχουν τα σπίτια μισογκρεμιστεί, δεν υπάρχει κόσμος. Είναι μία ερημιά ενώ η σταφίδα ήταν ζωή τα χρόνια εκείνα! Κάθε χτήμα είχε και το σπιτάκι του και το κόσμο του.

Μ.Ν.: Ήταν ωραίο αυτό που είπατε ότι υπήρχε κόσμος στην περιοχή και ότι συναντιόντουσαν, βρισκόντουσαν.

Ε.Χ.: Πολύ, πολύ ωραία. Πάρα πολύ ωραία ήταν. Πάρα πολύ ωραία. Εγώ τα χρόνια τα θυμάμαι. Τώρα σου λέω περνάω και νιώθω έτσι μια πίκρα έτσι κάπως για αυτή την ερημοποίηση. Η ελιά, και εντωμεταξύ και πάνω δεν είναι οι ελιές όπως είναι κάτω. Βλέπεις τα δέντρα και είναι, από το κρύο, δεν είναι ανεπτυγμένα καλά ή δεν τα περιποιούνται και αυτά. (παύση) (00:24:26) Να σου πω μία ιστορία; Που λες μία φορά, που έτσι μου έχει μείνει ακόμη, θυμάμαι ήταν η εποχή του τρύγου. Τρυγάγαμε με εργάτες, ξέρεις, και είμαστε τόσο κουρασμένοι και είχαμε όλα τα αλώνια ξήσκεπα. Ήτανε οι σταφίδες απλωμένες στα αλώνια. Τα νάιλον τα βάζαμε στην άκρη. Τελευταία χρόνια είχαμε νάιλον ενώ παλιά και ξήσκεπες μένανε και άμα έβρεχε τις έπαιρνε κιόλας. Μετά βγήκανε κάτι, είχαμε και πανιά που τις σκεπάζαμε. Και τελευταία είχαμε τα νάιλον. Και εντωμεταξύ, αφού τρυγάγαμε δεν έπρεπε να τις σκεπάσουμε αμέσως γιατί ανάβανε. Έπρεπε να μείνουν να στραγγίξουν λίγο. Θυμάμαι είχαμε τρυγήσει και είμαστε τόσο κουρασμένοι και ακούμε το βράδυ έξω πέρναγε κόσμος. Και λέει η μάνα μου "Γιατί ακούγεται αυτή η φασαρία;". Βγαίνει έξω, κοιτάει να αστράφτει από όλες, από όλο τον ορίζοντα! Ιiiii! Και τα αλώνια όλα ξήσκεπα. Σηκωνόμαστε 3 η ώρα, κουρασμένοι από τον τρύγο, φορτώνουν στο άλογο η μάνα μου τα νάιλον, δεν τα είχαμε ρίξει στην άκρη στο αλώνι, και όλη τη νύχτα να ρίχνουμε τα νάιλον στα αλώνια! Είχαμε τα ξύλα όλα βάλει και μόλις κόντευε να φωτίσει πέφτουνε στην άκρη, είχαμε ένα σπιτάκι μικρό, και πέφτουμε κάτω σε ένα λιόπανο και οι 3 ξεροί από την κούραση! Ευτυχώς δεν έβρεξε την άλλη μέρα βέβαια. Και το θυμάμαι αυτό σε όλη μου τη ζωή αυτή την κούραση.

[0:26:150:26:50]- Ο παράγοντας του καιρού

Μ.Ν.: Ήταν αγωνία ο καιρός εκείνη την περίοδο;

Ε.Χ.: Ε, βέβαια.

Μ.Ν.: Δεν υπήρχαν και προβλέψεις από πιο πριν να ξέρεις.

Ε.Χ.: Δεν γινόταν. Έπρεπε να τρυγηθεί η σταφίδα. Αλλά τα νάιλον ήταν εξυπηρετικά όμως μετά. Γιατί τα βάζαμε επάνω και δεν τα βγάζαμε. Και λιάζονταν γρήγορα οι σταφίδες και είμαστε και ήσυχοι να μην ανοίγουμε, να μην σκεπάζουμε και ξεσκεπάζουμε. Ενώ το πανί, τα πανιά έπρεπε να τα ξεσκεπάζουμε το πρωί. Κατάλαβες; Γιατί δεν πέρναγε η θερμοκρασία κάτω. Ενώ το νάιλον ήταν ωραίο. Τελευταίας τεχνολογίας πια! Αυτά για την σταφίδα... Ωραία ήταν, εντάξει.

[0:26:50-0:27:31] Τα εργαλεία

Μ.Ν.: Έχετε κρατήσει κάποια από τα μηχανήματα αυτά τα παλιά; Ξέρετε αν υπάρχουν;

Ε.Χ.: Όλα τα έχει εκεί πάνω ο αδερφός μου τώρα. Και τη μανιβέλα και τη μάκινα και το φτυάρι και τις ψεκαστήρες και τη... Όλα, όλα. Είναι όλα. Οι ψεκαστήρες τότε ήταν... Ρένταγε και η μάνα μου και ο πατέρας μου. Εγώ κουβάλαγα τους κουβάδες με χαλκό.

Μ.Ν.: Ψεκαστήρες της πλάτης, αυτές με τη μανιβέλα;

Ε.Χ.: Ναι, ναι. Όλα τα χτήματα με αυτό.

Μ.Ν.: Άρα και το προϊόν ήταν τελείως δικό σας προϊόν. Είχατε χύσει ιδρώτα πάνω από αυτό.

Ε.Χ.: Ναι, ναι. Βέβαια. Πολύ ιδρώτα.

[0:27:31-0:28:40] Παράγοντες αποτυχίας της καλλιέργειας

Μ.Ν.: Τι μπορούσε να πάει στραβά στην πώληση της σταφίδας. Δηλαδή τι ελαττώματα μπορούσε να έχει;

Ε.Χ.: Ε, μπορεί να... γιατί άμα έβρεχε και την... Τον Ιούλιο ας πούμε σάπιζε ο καρπός και είχε μόνο τα σάπια. Δηλαδή και να λιαζόταν δεν ήταν η ποιότητα καλή. Ή όταν την έβαζες ξέρω γω, δεν την είχες σκεπάσει καλά και είχε υγρασία σάπαινε και στο αλώνι. Δηλαδή διάφορα πράγματα, κατάλαβες; Μία χρονιά ξέρω γω να τη βάραγε η θειαφασθένεια. Το θειάφι ήταν πολύ σημαντικό γιατί αν δεν ήταν με το θειάφι καλυμμένη, η θειαφασθένεια σου κατέστρεφε το σταφύλι. Η θειαφασθένεια κάνει ένα... απάνω στο σταφύλι ένα χνούδι, πώς να στο πω ρε παιδί μου, σαν μύκητας κάπως και δεν το αφήνει να μεγαλώσει, κατάλαβες; Και ξεραίνεται. Ενώ περονόσπορος αν πέσει μπορεί να σου φάει το μισό σταφύλι όλο το άλλο θα ζήσει. Ενώ η θειαφασθένεια δεν αφήνει τίποτα. Και έπρεπε αυτά να είναι οπωσδήποτε, να μη χάσεις καθόλου να τα αφήσεις, να παραμελήσεις. Έπρεπε να γίνουμε.

[0:28:40-0:31:00] Ο ρόλος της γυναίκας

Μ.Ν.: Πιστεύετε ότι η δική σας η απουσία, όταν φύγατε και εσείς από το σπίτι το πατρικό σας και τα παντρευτήκατε, ήταν σημαντική για την εξέλιξη της οικογενειακής, εκεί πέρα, τις καλλιέργειες γιατί έφυγαν δύο χέρια, δύο νερά χέρια.

Ε.Χ.: Ε, είχαμε λιγοστέψει και τα στρέμματα αλλά μετά εμένα πέθανε η μάνα μου τέλος πάντων μετά και χαθήκαν οι περιουσίες. Τέλος πάντων, αυτό είναι...

Μ.Ν.: Δηλαδή η γυναίκα κρατάει...

Ε.Χ.: Ε, βέβαια. Ε, βέβαια. Δεν μπορούσε ο πατέρας μου να τα βγάλει μετά πέρα.

Μ.Ν.: Αναγνωριζόταν αυτή η αξία των γυναικών, αυτή η δύναμή τους εκείνη την περίοδο;

Ε.Χ.: Μωρέ, ξέρεις ποιο είναι το άσχημο; Ότι οι άνθρωποι δεν επιβραβεύουν τους άλλους και είναι κρίμα. Και εγώ αυτό δηλαδή, μετά από χρόνια που σκεφτόμουνα λέω, τόσα που κάνει ένας άνθρωπος να μου πει "Γεια σου ρε γυναίκα που είσαι παλικάρι" ξέρεις "και είσαι σε όλα συμπαραστάτης και βοηθός". Και ξέρεις, και τον άλλον να τον εμψυχώσεις. Αλλά έτσι είχε συνηθίσει ο κόσμος. Αλλά νομίζω και οι ίδιες οι γυναίκες έπρεπε να παλεύουν μωρέ για περισσότερα πράγματα. Εγώ θυμάμαι τη μάνα μου σηκωνόταν το πρωί, δηλαδή το πρωί που είχε ζυμώσει όταν ξυπνάγαμε είχαμε εμείς, είχε φουρνίσει, είχε μαγειρέψει και στις 8 η ώρα είχαμε ξυπνήσει και εμείς να πάμε για δουλειά. Γιατί να πάει αυτή την ημέρα για δουλειά; Όχι, καλά, στον τρύγο, εντάξει. Στον ξέφυλλο. Να πεις "Σήμερα θα κάτσω". Να το διεκδικήσεις ρε παιδί μου. Δεν νομίζω ο άλλος να ήταν τόσο σκληρός να της πει όχι. "Σήμερα δεν θα πάω για δουλειά. Θα κάτσω να ζυμώσω, να πλύνω και να ξεκουραστώ λίγο, την άλλη μέρα να...". Ε, δεν το έκανε. Εγώ νομίζω ότι έφταιγε και η ίδια. Έτσι δεν είναι; Έτσι το βλέπω.

Μ.Ν.: Τσακωμοί υπήρχαν πάνω στη δουλειά; Γιατί όταν είναι μία οικογένεια έχει άλλο θάρρος και τσακώνονται πιο πολύ.

Ε.Χ.: Ανάλογα και τους χαρακτήρες. Ο πατέρας μου γκρίνιαζε κιόλας, να πω την αλήθεια μου. Οπότε υπάρχει, υπήρχε ένταση. Υπήρχε λίγη ένταση.

Μ.Ν.: Για το αν γίνεται σωστά η δουλειά, πρέπει να γίνει τώρα;

Ε.Χ.: Άμα έχεις, κουράζεσαι κιόλας, γκρινιάζεις εδώ που τα λέμε. Εγώ δεν γκρινιάζα πάντως.

Μ.Ν.: Διεξόδους είχαν τότε και οι γονείς σας και εσείς. Μία διασκέδαση, κάτι;

Ε.Χ.: Ε, ανάλογα τους χαρακτήρες και ανάλογα πως έχει συνηθίσει ο καθένας. Κάνανε παρέες ο κόσμος και... Εμείς όχι τόσο πολύ. Κάνανε παρεϊτσες,

[0:31:01- 0:33:25] Τα έσοδα από την παραγωγή σταφίδας

Μ.Ν.: Πάντως κυρία Πραξία απ' ότι καταλαβαίνω τα λεφτά που παίρνατε στο σπίτι, τα παίρνατε τον Οκτώβρη και έπρεπε να κρατήσουν για όλη τη χρονιά.

Ε.Χ.: Ε, και κάναμε και καμιά επένδυση. Ξέρεις. Μερικά χρόνια σπούδασε αδερφός μου, αγοράζαμε κάποιο κομμάτι, αγοράσαμε ένα σπίτι. Ξέρεις να το... Πάντα κάτι κάναμε με τα εισοδήματα. Δεν τα αφήναμε όλα τα εισοδήματα για να τα καταναλώνουμε τη χρονιά που έρχεται. Αλλά τότε οι περισσότεροι, ο πατέρας μου όμως θυμάμαι που έλεγε ότι μερικά χρόνια παίρνανε δάνεια από το συνεταιρισμό. Το έχεις ακούσει αυτό; Και μετά για αυτό, με αυτά καλλιεργούσαν. Με τα δάνεια καλλιεργούσαν και μετά στο τέλος δεν τους έμενε τίποτα. Ο πατέρας μου είπε ότι "δεν θα πάρω δάνειο, 2 χρόνια θα στερηθούμε μερικά πράγματα αλλά σιγά-σιγά να τα, θα συνεχίσουμε χωρίς να παίρνω δάνεια πότε να πάρουμε απάνω μας". Κατάλαβες; Ναι, τότε όλοι έπαιρναν από το συνεταιρισμό για τις καλλιέργειες.

Μ.Ν.: Πολύ ενδιαφέρον αυτό.

Ε.Χ.: Ε, τότε τίποτα δεν έμενε τίποτα. Και θυμάμαι τότε οι οικογένειες που... και θυμάμαι μία οικογένεια που είχε 4 παιδιά όταν παίρνανε το δάνειο ακόμη και για κούρεμα πήγαιναν όλοι. Δεν υπήρχε φράγκο! Το πιστεύεις;

Μ.Ν.: Πάντως ο πατέρας σας...

Ε.Χ.: Ο πατέρας μου είχε αυτό το σύστημα γιατί έκαναν ένα χρόνο, δύο δεν πήραν δάνειο οπότε μετά...

Μ.Ν.: Είχαν πάρει δηλαδή και είδαν ότι δεν τους συμφέρει; Τους εγκλωβίζει;

Ε.Χ.: Ε, βέβαια. Ένας φαύλος κύκλος, κατάλαβες;

Μ.Ν.: Για αυτό και ο έμπορος...

Ε.Χ.: Δεν ξέρω αν είχε και τόκους. Δεν νομίζω από το Συνεταιρισμό να είχε τόκους το δάνειο. Αυτά τα θυμάμαι δηλαδή και τα, και γινόντουσαν. Όχι τα θυμάμαι μόνο.

Μ.Ν.: Συζητούσατε για αυτά τα θέματα μέσα στην οικογένεια; Για το πώς θα διαχειριστείτε το προϊόν σας, τα χρήματά σας, όλα αυτά; Υπήρχε ή ήταν απόφαση ειλημμένη;

Ε.Χ.: Τα συζητούσαν οι γονείς βέβαια. "Θα κάνουμε αυτό φέτος, θα κάνουμε...". Ανάλογα τις ανάγκες. Και είχαν μαζέψει και στο τέλος να πάρω κι εγώ προίκα.

Μ.Ν.: Προίκα από το κέρδος της σταφίδας;

Ε.Χ.: Ναι, ναι.

M.N.: Αυτό που είχατε δουλέψει εσείς δηλαδή;

E.X.: Ναι, ναι! Αυτά.

M.N.: Ωραία. Σας ευχαριστώ.

E.X.: Τελειώσαμε;

[0:33:25] Τέλος πρώτου ηχητικού αρχείου

[0:00:00] Αρχή δεύτερου ηχητικού αρχείου

[0:00:04-0:02:10] Το θειάφισμα

M.N.: Πώς κάνατε το θειάφισμα;

E.X.: Φτιάχναμε σακούλες μία πιθαμή φάρδος, ξέρεις και μακριές δύο πιθανές τρεις.

M.N.: Σαν τσουβάλι μέσα το ύφασμα;

E.X.: Από τσουβάλι, από τσουβάλι. Και βάζαμε το θειάφι και το χτυπάγαμε επάνω στα κλήματα και το κάναμε κάτασπρο το κλήμα. Έπρεπε να πασπαλιστεί όλο.

M.N.: Ήταν μικρά τα κληματάκια τότε;

E.X.: Ήταν δυο τρεις πιθαμές. Δηλαδή που άρχιζε δηλαδή, όχι μόνο για το σταφύλι αλλά και για το βλαστό ακόμη. Να είναι υγιής. Και μετά τις ξανά θειαφίζαμε μετά το χαράκι με το φυσούνι. Δεν ξέρω αν το ήξερες το φυσούνι. Που έπαιρνε πούχνι σε όλο το κλήμα μέσα. Κατάλαβες; Δύο φορές και τρεις.

M.N.: Και αυτό είχε να κάνει και με το, με την θερμοκρασία, με την ατμόσφαιρα. Δεν μπορούσες με τον αέρα να κάνεις τις δουλειές.

E.X.: Να μη φυσάει και να έχει και ζέστα. Δηλαδή το θειάφι έπιανε όταν είχε θερμοκρασία. Αν έκανε κρύο δεν επιδρούσε πάνω στο φυτό.

M.N.: Αυτές τις γνώσεις τις είχατε, ήταν περασμένες κληρονομικά δηλαδή από τις παλιές γενιές;

E.X.: Ναι βέβαια.

M.N.: Δοκιμασμένες πάνω στο...

E.X.: Δοκιμασμένες. Το θειάφι οπωσδήποτε. Αν όχι το ρέντο, το θειάφι...

M.N.: Και δουλεύατε από ήλιο μέχρι ήλιο;

E.X.: Από ήλιο μέχρι ήλιο! Καλά το θειάφι το κάναμε πρωινές ώρες. Αν μέχρι τις 10 η ώρα, 11 άρχιζε ο αέρας σταματάγαμε. Πηγαίναμε δυο μέρες ας πούμε για το θειάφι

ρε παιδί μου. Φτούραγε. Δεν ήτανε... Περνάγαμε στρέμματα με τη σακούλα, ξέρεις, σακιά. Έτσι, γρήγορα.

M.N.: Γενικώς αυτά που χρησιμοποιούσατε δεν ήταν κάτι βαρύ χημικό.

E.X.: Τίποτα. Μα δεν ήταν χημικό. Ήταν όλα φυσικά. Και το θειάφι φυσικό και η γαλαζόπετρα φυσική και το ασβέστης φυσικός. Νομίζω ότι βάζαμε τώρα τελευταία, στο τελευταίο ρέντο κάτι για το σκουλήκι. Στο τελευταίο δηλαδή αρχές Ιουλίου, τελευταίο ρέντο βάζαμε ένα "τι τι τι" ήτανε; Δεν θυμάμαι δεν μπορώ τι ήτανε τότε για το σκουλήκι. Τίποτα άλλο.

M.N.: Όλα βιολογικά δηλαδή;

E.X.: Ναι. Όλα βιολογικά.

[0:02:10-0:02:43] Η κατανάλωση σταφίδας

M.N.: Τώρα τρώτε σταφίδα; Αγοράζεται να φάτε σταφίδα;

E.X.: Ε, τώρα έχω φτιάχνω μόνη μου λίγη σουλτανίνα και έχω λίγη. Καμιά φορά βάζω με λίγα καρύδια αλλά όχι πολλά πολλά, πάρα πολλά πράγματα.

M.N.: Γενικώς σουλτανίνα τρώνε πάρα πολύ στην περιοχή έχω καταλάβει. Η μαύρη ήτανε μόνο για εξαγωγή, για εμπόριο; Αυτό κάνατε;

E.X.: Δεν ξέρω οι άλλοι αν τη χρησιμοποιούσαν πιο πολύ. Εμείς εντάξει. Σου λέω χρησιμοποιήσαμε σε κάνα, με κάνα σύκο, με κανά καρύδι την τρώγαμε.

[0:02:43- 0:03:10] Η πορεία της σταφίδας με τη συγκομιδή

M.N.: Είχατε σκεφτεί ποτέ τι διαδρομή κάνει η σταφίδα σας; Ποιος θα την φάει ας πούμε;

E.X.: Ε, τότε είχα ακούσει, δεν ασχολιόμουν και πάρα πολύ αλλά μετά ήξερα ότι πήγαινε στην Αγγλία ας πούμε. Την πήγαιναν στην Πάτρα πρώτα και την κάνανε τυποποίηση. Της κάνανε, την καθαρίζανε πιο πολύ και όλη την άχρηστη την κάναν οινόπνευμα τη σταφίδα τότε. Το ήξερες αυτό; Την υπόλοιπη την εξάγανε. Δηλαδή παίρναν την καλή καλή, τα μηχανήματα περνάγαν και αυτά και την τυποποιούσαν και την, γινόταν εξαγωγή.

[0:03:10-0:03:50] Η συναλλαγή με τον έμπορο

M.N.: Με τον έμπορο παζάρι κάνατε καθόλου; Θυμάστε;

E.X.: Εγώ δεν ήμουνα με τις συναλλαγές.

M.N.: Δεν συζητούσατε μετά.

Ε.Χ.: Τώρα με τις ποιότητες δεν ξέρω ακριβώς. Τώρα αυτά έπρεπε να τον έχω ρωτήσει τον πατέρα μου. Αλλά ήξερα ότι πήγαινε το δείγμα στο, ήταν τότε ένας Προσηλιακός που έπαιρνε θυμάμαι, Σπήλιος νομίζω Προσηλιακός, δεν θυμάμαι, και ερχόταν κάτω με το δείγμα και την κοίταζε.

Μ.Ν.: Από ποια περιοχή ήταν αυτός ο έμπορος;

Ε.Χ.: Από εδώ, Γαργαλιανιώτης ήταν. Αντιπρόσωπος μάλλον θα ήταν. Μετά την πήγαιναν στην Πάτρα.

[0:03:50] Τέλος δεύτερου ηχητικού αρχείου